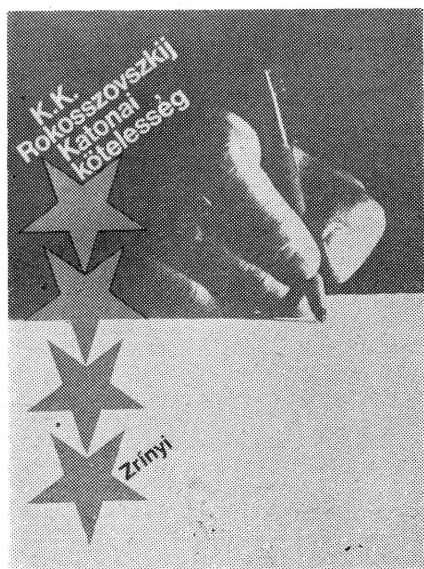

S Z E M L E

K. K. ROKOSSZOVSZKIJ:

KATONAI KÖTELESSÉG

(Budapest, Zrínyi Katonai Kiadó, 1971. 400 o.)

A Szovjetunióban egymás után jelennek meg a Nagy Honvédő Háború hadvezéreinek, kiemelkedő katonai vezetőinek emlékiratai. G. K. Zsukov és I. Sz. Konyev emlékirata után most a harmadik berlini győzőnek, K. K. Rokosszovszkij marsallnak a memoárja kerül az olvasó kezébe.

Rokosszovszkij marsallnak, a Szovjetunió kétszeres hősnének második világháborús pályafutása Ukrajnában, az ország nyugati védelmi övezetében kezdődik. 1940 végén, a Vörös Hadsereg nagy átfegyverzésének idején megbízták a Kijevi Katonai Körzethez tarto-

zó 9. gépesített hadtest felállításával, technikai eszközökkel való ellátásával, kiképzésével és a nyugati védelmi rendszerben történő elhelyezésével. E munka végrehajtása közben tört rá a fasiszta német hadsereg a Szovjetunióra. A 9. gépesített hadtest a Sztir folyónál azonnal harcba lépett a hitleri seregekkel, és egyenlőtlen harcban — saját csapataitól olykor teljesen elszigetelve — igyekezett feltartóztatni a fasiszta páncélos ékek előretörését.

Már Kijev térségében folytak a harcok, amikor Rokosszovszkijnak búcsúznia kellett az általa szervezett hadtesttől, a Főhadiszállás ugyanis hadseregarancsnoknak nevezte ki a nyugati arcvonalra. Itt az a feladat várt rá, hogy együttműködve más hadseregekkel, két-három harcokcsi- és egy lövészadosztályból álló csoport, majd később a 16. hadsereg aktív támadó tevékenységével védelmezze Szmolenszket, és akadályozza meg, hogy a német „Közép” hadseregcsoport egységei előrenyomuljanak Jarcovon át Moszkva irányában, vagyis a Nyugati Fronton belül a Rokosszovszkij vezetete erőkre hárult Moszkva megközelítési útvonalainak védelme. Ennek kapcsán került sor az oly nevezetes jarcevói magaslatokon és a Volokamszk—Moszkva térségeken folyó élet-halál küzdelmekre, amelyek során a Nyugati Front csapatai végül is felőrölték és megállásra kényszerítették a Moszkva elfoglalására törvő német „Közép” hadseregcsoport hatalmas erejét. Mielőtt az megkapaszkozhatott volna Moszkva előterében, a Nyugati Front csapatai — a Nagy Honvédő Háború

folyamán először — ellentámadásba mentek át és Moszkvától mintegy 100—300 km-re visszavetették a német erőket.

A moszkvai ellentámadást követően, 1942 nyarán, Rokosszovszkijnek ismét búcsúznia kellett, ez alkalommal kemény harcokban edzett 16. hadsereg katonáitól. A nagy tudású, tapasztalt hadvezért ugyanis a Főhadiszállás újabb, nagy feladattal bízta meg. Tekintettel a voronyezsi irányban kialakuló súlyos helyzetre, kinevezte a Brjanszki Front parancsnokává, melynek — más frontokkal együttműködve — meg kellett akadályoznia a németek voronyezsi csoportosításának előretörését.

Nem sokkal a voronyezsi irányban kialakult veszély elhárítása után, Sztálingrád körzetében fordult válságosra a várost védő seregek helyzete. A hitleristák helyenként kijutottak a Volgához. Ekkor a parancs a Sztálingrádi Front élére állította a tapasztalt katonai vezetőt. (A Sztálingrádi Front nevét hamarosan Doni Frontra változtatták.) A nagy orosz folyam partján győzelmesen megívott, történelmi jelentőségű csata után újabb nagy feladatokat vártak Rokosszovszkijra. A sztálingrádi győzelemmel megkezdődött a Vörös Hadsereg immár megállíthatatlan ellentámadása.

A Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállásán már készen álltak a fasiszta seregek kiűzésének és a szovjet föld felszabadításának tervei. Soron következő lépcsőként a kurszki irányban indítandó támadás tervét dolgozták ki, melynek sikeres megvalósításától sok minden függött. A különös gonddal megtervezett kurszki hadművelet előkészítése kapcsán a Főhadiszállás, Központi Front elnevezéssel, új frontot hozott létre, melynek parancsnokává Rokosszovszkijt nevezte ki. A kiváló hadvezérre és a rábízott front katonáira mérhetetlenül nehéz felelősség hárult, mivel az ő harcuk nemcsak a kurszki csata kimenetelére volt döntő befolyással, hanem a Vörös Hadseregnek a berlini főirányban később kibontakozó hadműveleteire is. A kurszki ív felszámolása után a Központi Front — ekkor már 1. Belorussz Front néven — részt vett Belorusszia felszabadításában, majd a Viszulát elérve készült Varsó felszabadítására. A had-

műveletben azonban Rokosszovszkij már nem vett részt, mert a Főhadiszállás a 2. Belorussz Front élére állította. (Az 1. Belorussz Front parancsnoka Zsukov lett.) Ez a szervezeti változtatás összefüggésben állt a nyugati irányban tervezett döntő hadműveletek előkészítésével. Végül készen állt az a három front — az 1., a 2. Belorussz és az 1. Ukrán Front —, amelynek végső csapást kellett mérnie a második világháborút kirobbantó hitleri Németország haderejére. Hosszú és roppant nagy áldozatokat követelő harcok következtek még, de Hitler ármádiája sorsát nem kerülhette el: a Zsukov vezette 1. Belorussz, Rokosszovszkij vezette 2. Belorussz és Konyev vezette 1. Ukrán Frontok csapatai saját barlangjában semmisítették meg a világot lángba borító német fasizmus hadigépezetét.

Íme a vázlata annak a dicső harci útnak, amelyet Rokosszovszkij marsall, a Szovjetunió kétszeres hőse és az általa vezetett seregek bejártak. A nagy hadvezér ezen az úton — immár krónikásként — még egyszer végigment, hogy tanulságul megörökítse e nagy idők harci eseményeinek minden mozzanatát. Műve nemcsak egy katonai vezető memoárja, nemcsak hadtörténeti feldolgozás, hanem — talán így pontosabb a műfaj meghatározása — mindezek ötvözetének személyes élményekkel átszőtt hadművészet-történeti monográfia. Vagyis több ez, mint egyszerű emlékirat, hiszen a könyv korabeli dokumentumokra is támaszkodó gazdag anyaga olykor kiegészíti, olykor helyesbíti a történetírásnak e korról alkotott produktumait. (Ennek szükségességére a szerző több példa kapcsán utal.)

Rokosszovszkij, háborús életútjának megrajzolása során, különös hangsúlyval emeli ki a Szovjetunió Kommunista Pártjának szerepét a haza védelmében és a győzelem kivívásában. Meltatja a front- és hadseregpáncsok katonai erényeit, magas fokú hadvezetési képességeit, a győzelembe vett hitükből táplálkozó, elszánt akaratukat.

A hadművészet, közelebről a hadműveleti művészet szempontjából főként érdekesek és értékesek azok a tapasztalatok, melyeket a szerző mind pozitív, mind negatív értelemben kö-

zöl a kezdeti védelmi, és a későbbi nagy támadó hadműveletek tervezését megelőző megfontolásokról, az elhatározás meghozataláról, a Legfelsőbb Főparancsnokság Főhadiszállása és frontparancsnokságok együttműködéséről.

Szerfölött tanulságosak azok a tapasztalatok is, amelyek a hadvezetésre, a háború nagyfokú dinamizmusából fakadó gyakori átcsoportosításokra, a csapatok harcképességének gyors helyreállítására, a felderítés minőségére és fontosságára, a főcsapás irányának jó megválasztására, a csatlakozások biztosítására, a tartalékképzés szükségességére stb. vonatkoznak. Külön figyelmet érdemelnek azok a példák, amelyek a hadműveleti-hadászati együttműködés fontosságát világítják meg. Mindezek olyan kérdései a hadművészetnek, amelyek az itt nem érintett tétellekkel együtt napjaink hadművészetének is értékes elemeivé válhatnak.

És még valamit. Rokosszovszkij könyve hadművészet-történeti jellegénél fogva jól szolgálhatja a honvédelmi nevelés ügyét is. Hiszen segít megérteni a Szovjetunió világtörténelmi jelentőségű győzelmének okait, napjaink katonapolitikai eseményeit, hoz-

zájárul a burzsoá történelemhamisítók-kal folytatott ideológiai-politikai harc-hoz.

A szerző, többször visszatérve rá, hangsúlyozza azt a napjainkban is nagyfontosságú kérdést, hogy amennyire jelratörő és határozott az állam politikája, annyira heves és elszánt fegyveres küzdelem bontakozik ki nyomában. Ezt példázza a Szovjetunió Kommunista Pártjának a végső győzelemért tett gigászi erőfeszítése. A tudatos, elszánt politika olyan szellemet, harci kedvet teremtett, amely a Vörös Hadsereg minden harcosát, tisztjét és tábornokát hősi helytállásra, az igaz ügyért való áldozatvállalásra sarkallta. Az eredmény nem is maradt el. A Vörös hadsereg kegyetlenül nehéz harcokban, fájdalmas áldozatok árán, sokszor emberfeletti küzdelemben, végül is diadalmaskodott a világ népeinek legádázabb ellensége, a német fasizmus felett.

Rokosszovszkij művének ismeretében bizvást mondhatjuk, hogy a szép könyvet szerető, a második világháború eseményei iránt érdeklődő olvasó nem csalatkozik, ha kézbe veszi e nagy idők nagy krónikásának írását.

Sztana Béla